

talte (Brandes). Jeg skal først indskyde den Bemærkning, at jeg for mit Vedkommende, og jeg er overbevist om, at der er Mange, der staa ligesom jeg, i høi Grad misbilliger en stor Del af den Agitation, der blev reist mod det ærede Medlem under Valgforhandlingen paa Langeland. Jeg misbilliger baade den Side deraf, som gik ud paa at angribe det ærede Medlem som Løbe, og den Side deraf, som gik ud paa at udforske hans personlige Tro. Men jeg maa dog til deres Undskyldning, som drog dette Spørgsmaal frem, sige, at man vidste meget lidt for ikke at sige Intet om det ærede Medlems politiske Mening; hvorimod man ikke vidste saa lidt eller idetmindste troede at vide endel om hans religiøse Standpunkt. Dette kan maaste være nogen Undskyldning for, hvad der kom frem, thiøndt jeg ikke billiger det. Det, vi her skulle forhandle om, er imidlertid ikke det ærede langelandste Medlems Samvittighedsforhold, hans Tro eller Mangel paa Tro, thi dette kommer ikke os ved, det bliver det ærede Medlems egen Sag. Men Folkethinget har ogsaa for sit eget Vedkommende Noget at overveie her. Det er ikke om det ærede Medlems Stilling til Edfæstelsen, vi her skulle tale, men om Folkethingets Stilling dertil. I Forretningsordenen findes der, som det nu er blevet udtalt gjentagne Gange, ikke nogen Bestemmelse om, paa hvilken Maade Thingets Medlemmer skulle edfæstes; der er om dette Forhold intet Andet bestemt, end hvad der findes i Grundlovens § 55, og det har hidtil været overladt til Thingenes Formand i den Henseende at varetage det Fornødne. De have saavidt mig bekendt, hidtil i alle Tilfælde fulgt den Praxis at tilstille de Nyvalgte den Edfæstelsesformular, som vi Alle kende. Der kan i det Hele taget være Tvivl om, hvorvidt det er berettiget at anvende denne Edfæstelsesformular overfor en Forsamling, hvis Medlemmer kunne høre til alle mulige Trossamfund eller til slet intet; men det er nu engang blevet Praxis at anvende den, og Formændene have ikke, i hvad der hidtil har foreligget for Rigsdagen, havt nogen Anledning til at fravige denne Praxis. Der har ganske vist været valgt Medlemmer baade til dette og til det andet Thing, om hvilke man havde Grund til at formode, at deres religiøse Standpunkt var et saadant, at de vanskeligt vilde kunne aflægge en Ed som denne, men dels har dette deres religiøse Standpunkt kun været kjendt i mindre Kredse, i mindre Del af Befolkningen, og dels — og det er hovedsagen — har der ikke været gjort Thinget som saadant nogen Meddelelse om disse Mænds religiøse Standpunkt. Deri maa jeg se Grunden til, at Formændene f. Ex. have tilfattet de jødiske Medborgere, der have haft Sæde i Rigsdagen den sædvanlige Edfæstelsesformular istedetfor at bruge den Edfæstelsesformular, der ved Domstolene bruges for Jøder, idet nemlig Formændene ere gaaede ud fra, at naar der ikke officielt var Thinget Noget

bekjendt om Vedkommendes religiøse Standpunkt, maatte man følge den sædvanlige Praxis og overlade ganske til den Enkelte selv, om han ønskede at benytte denne Formel, eller om han vilde forlange en anden. I dette Tilfælde er Forholdet imidlertid et andet. Saavidt jeg kan se, kunde Thinget ikke stille sig paa samme Maade ligeoverfor det ærede Medlem for Langeland, som det har stillet sig ligeoverfor andre Fornegtere af de Christnes og Jødernes Gud, som have haft Sæde i Rigsdagen, enten man nu vil tænke paa Professor Brøchner, paa Rudolph Barberg eller paa hvem man ellers vil. Alle disse Mænd have ganske vist baade privat og offentlig vedkjendt sig et fritænkterisk Standpunkt, men det er dog ikke kommet saaledes til hele Folkets Kundskab som det ærede langelandste Medlems Standpunkt. De have ikke paa selve Valgdagen fra Valgtribunen erklæret sig om deres Trossforhold, men navnlig har der ikke været gjort Thinget nogen Meddelelse om deres religiøse Stilling. Det er der derimod gjort med Hensyn til det ærede Medlem fra Langeland; der er dels indkommet en Klage til Folkethinget, som ingen Betydning havde med Hensyn til Valgets Gyldighed, men som dog havde den Betydning at gjøre Thinget opmærksom paa de Udtalelser, det ærede Medlem havde brugt ved Valget paa Langeland, og det er dernæst bragt frem under Forhandlingerne ved Valgbrevets Prøvelse. Jeg taler ikke om, hvorvidt jeg billiger den Maade, hvorpaa det er bragt frem eller ei, men det er bragt frem, altsaa officielt kommet til Thingets Kundskab. Deri ligger, saavidt jeg kan skjønne, en Forskjel, og for mig er det klart, at Thinget maatte indtage en noget anden Stilling i dette Tilfælde end tidligere. Thinget maatte gjøre sig Umage for ikke i mindste Maade at lægge noget Tryk paa det valgte Medlems Samvittighed og at gjøre Sit til at undgaa en saadan Forargelse, der ikke kunde undgaa, naar et Medlem, som officielt havde erklæret, at han hverken troede paa Jødernes eller de Christnes Gud, alligevel paafalste denne Guds Hjælp. Thi hvad det ærede Medlem fra Langeland nys ansøgte, at denne Edfæstelsesformular er af en saa vag Beskaffenhed, at den kan bruges af Alle, tror jeg dog ikke kan staa sin Prøve. Deri, at vi for Domstolene have forskjellige Edfæstelsesformularer for Jøder, for de mähriske Brødre og for Andre, ligger, at man ønsker, at Eden kan have en saadan Stikelse, at den med Sandhed kan aflægges af den, der skal aflægge den; og i Paaberøbelser af Hjælp fra det Høie ligger, at disse Ord ogsaa maa have virkelig Betydning for den, som bruger dem. Altsaa, denne Edfæstelsesformular maatte Folkethinget ønske ændret, eller det maatte i alle Tilfælde ønske at stille det ærede Medlem i Udset, at han kunde faae en anden Edfæstelsesformular, der bedre stemmede med hans religiøse Anskuelse og som kunde bidrage til at undgaa Forargelse. Men var det Folkethingets Pligt, var der Ingen, der i det